

Ա Ր Ա Ր Ա Տ

ԹԻԻ Է. — ՇՐՋԱՆ Ի.

1887

ՏԱՐԻ Ի. ՅՈՒԼԻՍ 31.

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՅԱԻՏԵՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ՎԵՐԱՅ ՄՅԱՆՈՒԹԻՒՆ.

Ա. ՏԷՖԵՐ. Զ. 12:

Երկինքը լուսաւորումէ ամիսփոխ կերպով իմ գլխիս վրան
իւր նուիրական բարձրութիւնից. միշտ իմ ետեւիցս է նայում
թէ ուր եմ գնում ճանապարհորդութեանս միջոցին. այս ան-
կայուն աշխարհիս վերեւումն արդէն ճանաչում եմ ես իմ
հայրենի երկիրս, որ թէ շատ հեռու է և թէ շատ մօտի՛կ:

Անմահութեան վերայ ունեցած մտածմունքս թող բարձրացնի
իմ հոգիս, պարգևի ինձ ապահով առաջնորդ, որ ես իմ ճա-

Նապարհումս սխալուած չլինիմ. այս աշխարհումս դեռ շատ նեղութիւններ, շատ չարչարանքներ կան քաշելու, բայց ճանապարհորդութեանս մեծ և խորհրդաւոր նպատակն բարեկամաբար դէպ ի վեր, դէպ ի երկինքը դիմել է ինձ սորվեցնում:

Յիսուսի Քրիստոսի քարոզած կրօնն ինչ սուրբ ճշմարտութիւններ որ մեր հոգւոյ առաջն է բերում, որ մտածողութեան առարկայ լինի մեզ համար, ամենից աւելի մեր ուշադրութիւնը գրաւումէ նորա տուած ուսումն հոգւոյ անմահութեան վերայ:

Մարդուս կեանք սիրելն ու ապրել ցանկալը այնպիսի հակամիտութիւն է, որ մեր սրտի մէջ խորը մտած, ասեմ արմատացած է: Որքան էլ որ այս աշխարհիս կեանքը, շատ ու շատ ցաւեր ու նեղութիւններ քաշելով, անցկացնելու լինինք, բայց և այնպէս մահկանացու մարդս չէ ուզում կեանքից զրկուել, չէ ցանկանում մեռնել, այլ ապրել է սիրում, ապրել է ուզում: Բարեպաշտ ձեացող կեղծաւորն՝ այս աշխարհս ու նորա մէջ մեր ունեցած կեանքը՝ թէև միշտ սգոյ տեղ է անուանում, բայց և այնպէս չի ուզում դուրս գալ այս տրտմութեան հովտից, որ ըստ երևոյթին իւր համար ոչ մի բանի տեղ չէ: Մարդուս ունեցած յոյսն, որ դեռ կապրի, չի մեռնիլ, հոգու վերայ եղողին էլ՝ մինչև իւր վերջին շունչը՝ սիրտը կոտրել, անմխիթար տխրութեան մէջ ընկնել չէ թողնում. այդ յոյսը շատ անգամ չարագործիցն էլ անբաժան է՝ մինչև իւր գլուխը կըտրելու, կամ խեղդուելու տեղը գնալն՝ ու քաղցրացնում է մեծ յանցանքի տէր մարդու բանտի մէջ անց կացրած դառն օրերն:

Այս ցանկութիւնն ու սէրն ապրելու, որ ամեն մահկանացու մարդոց վերայ մեծ ահ է քցում, երբ որ միտքն է գալիս, որ պիտի մեռնի, միւս կողմիցն էլ անգացնումէ նոցա սիրտը այն հաւատովն թէ՛ իրանց հոգին չի մեռնիլ, այլ կշարունակի իւր կեանքը, մարմինն փշանալուց յետոյ էլ: Մարդուս կեանքի ու նորա հոգւոյ վսեմ նշանակութիւնն ու կոչումն յայտնուել է միանգամայն նորա այս ցանկութեանը մէջ, որով աստուածային իմաստութիւնն գրեթէ մի չկտրուելու կապով կապել է

նորան այս աշխարհիս հետ: Այն ամենայն ազգերն, որ մի անգամ զարթնել են իրանց անասնական բրդութեան խոր քնից, ըմբռնած են և ունին այն փափագելի գաղափարը թէ՛ իրանց կեանքն այս աշխարհումս չի վերջանալ, այլ գերեզման մտնելուց յետոյ էլ կշարունակուի միւս աշխարհում: Ամեն կրօնները, մինչև անգամ վայրենի հեթանոս ազգաց ցեղերի առասպելները, քարոզում են թէ՛ կայ երջանիկ մի վիճակ՝ միւս կեանքի մէջ: Աւելի վստահ է և աւելի հաստատ համոզմունք ունի այդ մասին քրիստոնեան: Այդ մասին նա՛ իբրև բնական արարած՝ իւր խելքովն ըմբռնած Աստուծոյ յայտնութիւնների հետ ունի նաև Յիսուսի Քրիստոսի յայանածներն Աստուծոյ կողմից: Ինչպէս որ ինքն յաղթեց մահուան, մենք էլ պէտք է մահուան յաղթենք և մեր ապականացու կեանքն փոխենք անապական կեանքի հետ:

Թեթևամիտ մարդն էլ չէ կարող չմտածել, կամ ուրանալ, որ յաւիտենական կեանք կայ: Ամենագաղջ քրիստոնեան էլ, որ իւր օրերն անց է կացնում, ինչպէս որ իւր սիրտն է ուղում, և որ այնպէս է համարում, որ միշտ ողջ պիտի մնայ աշխարհումս ու տպրի, նա էլ, երբ որ միտքն է գալիս իւր գերեզման մտնելը, սարսափումէ ու զարհուրում: Զարագործն էլ, որ իւր կրքերի, յիմարութիւնների և մոլութիւնների մէջ խեղդուած լինելով, ամեն իւր սրամտութիւնը բանեցնումէ գտնելու ճշմարիտ երևեցող՝ անհիմն պատճառներ՝ որ ուրանայ, թէ աշխարհումս հատուցանող Աստուած կայ, և ծաղրանի հաւատացողներին՝ թէ մարդու հոգին տեղական կեանք ունի, որ ինքն առասպել է համարում, — նա էլ՝ իւր զուարճութեանց մէջ, երբեմն երբեմն կամայ ահամայ յանկարծ սոսկումէ, երբ որ մտածումէ թէ՛ այս կեանքից ջոկ՝ միւս կեանք էլ կայ: Այս մտածմունքն՝ իբրև մի անեղծանելի ու յարատև ճշմարտութիւն յաղթահարում է նորան:

Որ մահկանացու մարդս միայն այս աշխարհիս կարճատև կեանքի համար չէ ստեղծուել, որ նա ոչ միայն երկրաւոր, այլ և աւելի բարձր աշխարհի կարգին, հոգիների աշխարհին է պատկանում, դորա համար էլ երաշխաւոր են նորան ելեւ վկաներ, որոնց որ նա իւր ամենայն սրամտութիւնովը մարդկային ազգի մտքից ու սրտից հանել, կորցնել չէ կարող, աշ-

խարհիս ամեն ազգերի մէջ այս երեք վկաները ստքա են, որ ամեն մարդիկ էլ հաւատում են թէ՛ Աստուած է, ամենքն էլ ունին խղճարան, ու ամենքն հաւատում են, որ յաւիտենական կեանք է: — Այս երեք բանն է, որ մեր ուշագրութիւնը պիտի գրաւի, այս երեք բանի վերայ է, որ պիտի խօսինք իբրեւ մարդկային ազգի մեծ դաստիարակների վերայ:

Եւ յիրաւի, աշխարհս ի՞նչ նշանակութիւն ու արժէք պիտի ունենար մեզ համար, եթէ որ այդ երեք մեծ գաղափարն, այդ երեք մեծ բանի վերայ մտածելը չունենայինք: Ի՞նչը պիտի կարողանար զսպել ու սանձել մարդուն, այս՝ իւր կատաղութեան ժամանակն՝ անսանձելի կենդանւոյն, եթէ այս երեք միտքը նորա մէջ չլինէր, այս աշխարհիցս անհետացած լինէր: Այնպէս մտածեցէք, որ մահկանացու մարդիկն՝ իրանց վայրենի ցանկութիւններովն՝ իրանց գլխին թողնուած լինէին, ոչ Աստուծոյ հաւատային, ոչ զգային՝ թէ ինչն է իրաւացի և ինչն՝ անիրաւ, ոչ գաղափար ունենային, որ մարդուս կեանքն, գերեզման մանելուց յետոյ էլ չէ վերջանում, — այն ժամանակ ո՞ւմ կեանքն, ո՞ւմ ունեցածն կարող էր ապահով լինել. ի՞նչ երգում կարող էր նորա համար նշանակութիւն ունենալ, որ նորանով կապուած լինէր. ի՞նչ օրէնք նորա վերայ զօրութիւն կ'ունենար. ո՞ր անմեղութիւն նորա համար սուրբ կհամարուէր: Երկնքի տակը դժոխք կբացուէր իւր ամենայն արհաւիրքներովը, միայն բռնութիւնը, խաբէութիւնը, խարդախութիւնը, հարստահարութիւնն անց կկենային այս աշխարհումս ու կը թագաւորէին:

Այդ՝ եթէ մտածելն յաւիտենական կեանքի վերայ ամենավայրենի մարդու վերայ անգամ այսպիսի կախարդական ներգործութիւն ունի, — ուրեմն ի՞նչ նշանակութիւն պիտի ունենայ քրիստոնէի համար, որ նուիրուած լինելով Քրիստոսի մեզ յայտնածներին, այս աշխարհիս մէջ քիչ բանի ակնկալութիւն ունի, իսկ Դու աշխարհում ամեն բանի յոյսն: Յաւիտենական կեանքի վերայ մտածութիւնն այն նշանակութիւնն պէտք է ունենայ քրիստոնէի համար, որ նա Քրիստոսի հետ կարող է ասել թէ՛ իմ թագաւորութիւնս այս աշխարհիցս չէ. իմ հայրենիքս այս երկիրս չէ, այլ Աստուծոյ բոլոր տունն, բոլոր աշխարհս իմ հայրական տունս է:

Բայց և այնպէս ո՞վ կարող է ուրանալ, որ միտքը բերելն իւր մահն և ինչ վիճակի մէջ լինելը միւս աշխարհում՝ բարեպաշտ քրիստոնէի սրտի մէջ էլ միշտ այն զգացմունքները չէ շարժում, որ ըստ ինքեան պիտի շարժէր։ Նառ անգամ սաստիկ կոտորվումէ նորա սիրտը. շատ անգամ տեսնվում է, որ նա չափից դուրս սկսումէ ատել ու արհամարհել այս աշխարհիս կեանքը. շատ անգամ մի բոլորովին ծուռ միտք է նորա մէջ ծնեցնում, որ քննի յաւիտենական ապագան, թէ և ի դուր և անօգուտ մի աշխատութիւն է իրան տալիս, որով միայն իւր խելքն ու սիրտն է մաշում ու տանում ամեն տեսակ խաբէական երեւակայութիւններ անելու. շատ անգամ այս կեանքիս մէջ ունեցած մեր ամենալաւ օրերն է սեւացնում ու չի թողնում մեզ վայելել այն մեր ուրախութիւններն, ինչու որ նոցա քաղցրութիւնը դառնութեան են փոխում։

Յաւիտենական կեանքի վերայ մեր ունեցած մտածութիւնն ամեն մի քրիստոնէի համար մի մտերիմ բարեկամի նման պէտքէ լինի, այն ժամանակն է, որ ոչ մեզ ծանրութիւն է տալիս, երբ որ միշտ մեր մօտն է լինում, ոչ էլ այն ժամանակն մեզ սաստիկ վախեցնում, երբ որ մեր մտքից անց չկացրած միջոցին անսպասելի կերպով յանկարծ մեզ է գալիս։

Նթէ որ այդպէս պիտի լինի և այդպէս պիտի համարինք մեր մտածութիւնը յաւիտենական կեանքի վերայ, ուրեմն լաւ էլ պէտք է ճանաչած լինինք այդ մեր մօտիկ բարեկամին։ Պէտք է իմացած լինինք թէ՛ ինչ յոյս կարող ենք ունենալ այդ մեր բարեկամից, և ինչ կողմանէ նորանից պէտք է վախենանք։ Միայն մտերիմ բարեկամին է, որ սիրով ընդունում ենք ամեն ժամանակ, երբ էլ որ մեզ գայ։

Մահուան վերայ մտածութիւնն այնպիսի մի բան է, որ մեր մտքից հեռացնել չենք կարող ամենեւին, ուր մնաց թէ բոլորովին հանէինք. որովհետեւ գրեթէ ամեն օր մեր աչքի տեսածը մեր միտքն է քցում թէ՛ մահ կայ, մեռնել կայ։ Գերեզմանատան մէջ նոր թաղուած մեռելն ու թառամած ծաղիկը, լուրերն, որ ստանում ենք թէ՛ պատերազմի մէջ այսքան մարդ մեռաւ, կամ թէ մեր այս՝ այն ծանօթ մարդը ծանր հիւանդ է, երեկոյին մեր գնալը քնելու, այն տունն, որոյ մէջ մենք բնակվում ենք, ու որոյ մէջ առաջ ուրիշն է բնակուել ու մեզանից ա-

առաջ մեռել, միտքներս բերելը մեր ծնողներին, մեր ամուսնին, մեր զաւակներին մեր եղբայրներին ու քոյրերին, մեր ազգականներին, ու բարեկամներին, որ մեզանից առաջ գնացին դէպի միւս աշխարհ, — այս ամենը մեզ համար դրդումներ են, որ միշտ շարժում են մեզ ու խրատում մտածել միւս կեանքի վերայ, որ մեզ համար մութ է:

Այս գրածներս աչքի առաջ ունենալով, մահուան ու յաւիտենական կեանքի վերայ մեր ունեցած մտածութիւնն, եթէ մեզ համար Դ անթանօթ Ժայռո՛ւ պէ՛ս չպիտի լինի, ուրեմն մեր անթանօթիկ Բարեկամը լինի: Մեր ունեցած մտածութիւնն յաւիտենական կեանքի վերայ մենք ինքներս պէտք է մեր մէջն ուղղենք, որ ծուռ ու սխալ միտք մեր մէջը չգտնուի. մենք ինքներս մեր պարզ մտածողութիւնովն պէտք է պարզենք մեզ թէ՛ այն կեանքն ինչ պիտի լինի մեզ համար, կամ մենք ինչ պէտք է լինինք այն կեանքի համար:

Պէտք չէ, որ մենք ընկնենք խոր մտածմունքների մէջ, որ ի զուր անց կը կենան, ու մեզ համար օգուտ չեն ունենալ, ուղում եմ ասել թէ՛ ի զուր տեղը հարկաւոր չէ գլուխներս կոտրել, միտք անելով, որ հասկանանք թէ՛ միւս կեանքն ինչպիսի կեանք է, ինչ տեսակ է, ուր և ինչպէս կ'լինի մեր հոգին: Այդպիսի բաները քննել ու հասկանալ ուղենալն իմաստուն մարդուն վերջը հօ միշտ հասցնումէ միայն այն տեղն, ուր որ նա զգում է թէ՛ ինքն իրրեւ մարդ՝ սահմանաւոր է ու խելք հասցնել չէ կարող, իսկ յիմարին երեւիպէտալի խառը մառը բաներ ու այլ և այլ անհիմն կարծիքներ անել տալի, և այնպիսի ցնորքների մէջ տանում, քցում, որ հոգւոյ հանգստութեան համար անգամ վտանգաւոր կարող են լինել. այնպէս է յափըշտակիւմ նա մտքովն, որ վնասակար ազդեցութիւն կարող է ունենալ՝ թէ մեր մտքի և թէ գործքի վերայ:

Միլիոնաւոր մարդիկ հազարաւոր տարիներով առաջ շատ են միտք արել միւս կեանքի գաղտնիքների վերայ, շատ են քննել՝ ու ոչ մի ժամանակ մի բանի խելք հասցնել չեն կարողացել: Այն քոզն, որ Աստուծոյ ձեռքը քցել է այն կեանքի վերայ, անթափանցելի է: Դու էլ երկար մտածելովդ քեզ համար մութ ու անհասկանալի միւս կեանքի վերայ, ոչ թէ առաջ կ'թափանցես, քանի որ այս աշխարհիս վերայ ես ապրում, այլ այն ժա-

մանակը միայն, երբ որ Աստուած քեզ աշխարհիցս կկանչի, —
 Ուրեմն հանիր գլխիցդ ու գէն քցիր այն միտքը թէ՛ անխոր-
 հուրդ փորձեր փորձելովդ կարող կլինիս պարզ տեղեկութիւն-
 ներ ստանալ հենց այժմ էլ, քանի որ այս կեանքումս ես, ու
 կիմանաս թէ՛ քո հոգին ինչ վիճակում կլինի յաւիտենական
 կեանքի մէջ, թէ ուր կլինի նորա բնակութեան տեղը՝ մեռնե-
 լուց յետոյ, թէ ինչ պարապմունք կամ զբաղմունք կունենայ
 մահից յետոյ: Բանի տեղ մի գնիլ ոչ խօսքերն և ոչ գրածնե-
 րըն այնպիսի մարդոց, որ իրանց խելքից հանել ու հնարել են
 երեւակայական գիտ ու միտ մտքեր այն բաների մասին, որ մար-
 դուս աչքից ծածկուած են, կամ մինչև անգամ կարծել են
 թէ՛ ինչ որ իրանք իրանց անմիտ յանգգնութեամբ երազել են,
 իրանց խօսածն ու գրածը սուրբ Գիրքն էլ է հաստատում, այս
 ու այն տեղ գրուածներովն: Աւանդ, ի՞նչպէս են ուղում յա-
 ւիտենական կեանքի գաղտնիքները քննել, իմանալ նորա, որոնց
 հոգւոյ աչքի տկարութիւնը չէ թողնում, որ տեսնեն դեռ այս
 աշխարհիս բաներն էլ, կամ կարողանան խելք հասցնել աշ-
 խարհիս ստեղծման գաղտնաճածուկ տնօրէնութիւններին ու
 կարգադրութիւններին, որ ամեն օր իրանց աչքի առաջն են:
 Ի՞նչպէս կարող են իրանք իրանց աւելի իմաստուն կարծել,
 քան թէ ամենիմաստն Աստուած, որ ապագան առանց պատ-
 ճառի չէ, որ ծածկել է բարերար աղջամուղջի մէջ. կամ իրանց
 աւելի հզօր համարել, քան հզօր Աստուծոյ ձեռքն որ բռնել է
 վարագոյրը յաւիտենական կեանքի հրաշալիքի առաջ:

Յաւիտենական կեանքի վերայ միտք անելուց ամենևին հե-
 ու ու չլինելը՝ նշանակում է այն բանի վերայ մտածել, որ մենք
 Զնոսած ենք անլեզլ կեանքի ունեւալը. որ Աստուծոյ հայրական ան-
 հուն սէրն անվախճան է, ինչպէս որ մեր հոգւոյ գոյութիւնն
 որ՝ ամենիմաստն Աստուած, որ արդէն այստեղ՝ այս աշխար-
 հումս մեզ քանի քանի ուրախութիւններ պարգևեց, այն ժա-
 մանակն էլ իւր ձեռքը յետ չի քաշիլ մեզ պարգևելուց առատ
 պարգևներ իւր յաւիտենական գանձից, երբոր մենք մեզ ար-
 ժանի կանենք աւելի բարձր կատարելութիւնների, որ՝ ամենա-
 կարող Արարչի շնորհքն ու ողորմութիւնն, որ ի յաւիտենից
 բոլոր անսահման աշխարհիս վերայ իշխում էր և մեր բանա-
 կան հոգին էլ ոչինչից ստեղծեց, յաւիտեանս յաւիտենից պի-

աի շարունակի իշխել ու կառավարել. որ այս մեր անդրդուլ լի վատահուծիւնքն, որով հաւատում ենք նորան, մեր վիճակի ամեն մի ուրիշ կերպ փոխուելն, ուրեմն և այն այլափոխութիւնն, որ լինում է մեզ հետ՝ մեր մեռնելովը, մի բարերարութիւն պիտի լինի մեզ համար. որ մենք այն ժամանակ միայն պիտի յոյս ունենանք մեր մահից յետոյ՝ միւս աշխարհում աւելի լաւ վիճակի, երբ որ մենք մեզ արժանացրել ենք մեր ունեցած կեանքովն, որ մենք միւս աշխարհքում այն ժամանակ կատարելութեան կհասնենք, երբ որ այս կեանքումս ատուածային Փրկչի մեզ ցոյց տուած ճանապարհով գնալով, աւելի կատարեալ ենք եղել. երբ որ մենք աշխարհումս, մի ներքին՝ աւելի մեծ մի գոհութիւն ենք զգում, որչափ որ աւելի ենք առաջ գնում, աճելով իմաստութեան ու առաքինութեան մէջ. այն աշխարհքումն էլ մեր վարձը կլինի անպատմելի երջանկութիւն. բայց եթէ այս կեանքումս մենք մեր հոգւոյ կողմանէ անհոգ մնանք, ինքներս մեզ՝ մեր մեռնելուց յետոյ՝ անկատարութեան ենք դատապարտում:

Յաւիտենական կեանքի վերայ մտածելն՝ ամեն անգամ անքակ ու անբաժանելի կերպով պինդ կապուած պիտի լինի մեր սիրտն ու մեր հոգին լաւացնելու հետը: Ոչ մի ժամանակ միտներս չենք բերել միւս աշխարհի սուրբ և երանելի կեանքն, որ պիտի ունենանք եթէ որ մի և նոյն ժամանակ ինքներս մեզ չհարցնենք թէ՛ այս կեանքումս մի փառաւոր գոյութեան արժանացրել ենք մեզ արդեօք: Եթէ որ ինքներս մեզ չհարցնենք թէ՛ իմ հոգիս կեանքի ամենայն հանգամանաց մէջ փորձով գիտե՞ արդեօք, որ իրօք սրբութեան մէջ աճել է միշտ, և ուրախ է, որ միւս կեանքում ամեն մի վիճակի ակնկալութիւն կարող է ունենալ:

Հանդերձեալ յաւիտենական կեանքի վերայ մտածելն՝ առանց միւսնոյն ժամանակ մտածելու մեր էլ արժանաւոր լինելու մասին՝ մի վատ ինքնախաբութիւն կլինի: Իսկ երբոր այդ մտածմունքը մեզ զօրացնում է ամեն մի բարի ու ազնիւ բանի մէջ, արդէն այս աշխարհումս մեզ համար մի հրեշտակ է, որ Յիսուսի գնացած ճանապարհն է մեզ տանում: Այդ մեր մտածմունքը, քանի որ առաջ ենք գնում մեր կատարելութեան մէջ, մեզ համար այնպիսի մի մտածութիւն է դառնում,

որ մեր սրտին մի անխռով ուրախութիւն է բերում և լի է երկնային անդորրութիւնով:

Յաւիտենական կեանքի մեր ունեցած յոյսն երբէք մեր մէջ չի զարթիլ, առանց կապուած լինելու մեր այն մտքի հետ՝ «չ Դէ՛ս, աւելի Բարձր Կոչումն ունինք»: Մենք չենք կարողանալ հանդերձեալ կեանքի վերայ մտածել, առանց մեր աչքի առաջն ունենալու մեր երկրաւոր կեանքի շուտով անցկենալը: Մենք աւելի լաւ կզգանք, որ անմտութիւն է ինքն իրան թողնելը չափից դուրս և անմխիթար կերպով տխրիլ ու ցաւիլն այնպիսի բաների համար, որ ամենեւին չեն տրուած մեզ մեր մնայուն սեպհականութիւնը լինելու համար, այլ մի ժամանակ միայն ունենալու համար: Ինչու որ այն ամեն բանն, ինչ որ ձեռք ենք բերում ու վայելում ենք, ոչ թէ մերն է, այլ հոգիւն: Մենք միայն մի կարճ ժամանակ այդ բաներից օգտուողներն ենք, վայելողները: Միայն մեր բանական հոգւոյ կատարելութեան մէջ յառաջանալու ու զարգանալու համար է, որ ժամանակաւորապէս պարգեւում է մեզ այս աշխարհիս վերայ եղած ամեն բանն՝ իբրեւ նպաստող միջոցներ, միայն մեր հոգւոյ իրան ազնուացնելն է, որ փրկում է մեր հոգին, որովհետեւ մեր հոգւոյ միշտ աւելի կատարելագործութեան մէջ գտնուելն է, որ նորանից անբաժան է:

Իայց որ մեր մտածմունքը յաւիտենական կեանքի վերայ՝ մեր մէջ ծնեցնում է մտածմունք մեր կեանքի ոչնչութեան վերայ, չպիտի այդ պատճառով մեզ անտարբեր աչքով նայել տայ այժմեան մեր կեանքի գեղեցկութիւնների վերայ, որ մեզ հրապուրում են: Ոչ մի մարդու չպէտք է սաստիկ տխրութեան մէջ քցի ու աշխարհս բոլորովին արհամարել տայ, այլ աւելի ևս սիրտ տայ քրիստոնէին խելացի կերպով վաւելելու նորա բոլորն, որ պարգեւում է մեզ Աստուած իւր ողորմութիւնովն: Ինչո՞ւ համար էլ պիտի ատէինք մեր կեանքն, որ պարգեւ է մեզ աստուածապէս մեզ սիրող Արարչից: Ինչո՞ւ համար պիտի ատէինք՝ կամ արհամարհէինք աշխարհս, որ ինքն անթիւ հրաշալիքներով է զարդարել: Միթէ պախարակելի բան չէր լինիլ, եթէ որ ուսումնասէր երեխան դպրոցն արհամարհէր նորա համար, որ ցանկանում է շատ շուտ իմաստուն լինել ու շատ հասկացող: Ո՞վ մարդ, որ մի փոքրիկ, ցածրիկ բոյս ես, առաջ բողբոս

ջիւր, կանաչիւր, տերեւներդ բաց արա՛ւ, ճիւղեր տո՛ւր, մի ուղեւար
 ժամանակից առաջ կատարեալ կերպով ծաղկած գրութեան
 մէջ լինել ու շքեղութիւնովդ փայլել։

Յաւիտենական կեանքի վերայ մեր ունեցած մտածութիւնն՝
 այս կեանքն ուրախ սրտով վայելելուց մեզ ոչ թէ պէտք է հե-
 ռացնի, այլ աւելի պէտք է մեզ յորդորի, որ Աստուծոյ մեզ
 պարգեւած մեր օրերն, որչափ որ սպրեւու եմք այս աշխար-
 հում, յօժարամիտ սիրով անցկացնենք։ Ինչու որ այստեղ է
 ապագայ կեանքի համար մեր նախապատրաստուելու տեղն, այս
 աշխարհում է, բազմաւորութեան ու անբազմութեան մէջ
 գտնուելով յաւիտենական կեանքի համար ուսումն առնելու,
 լուսաւորելու վարժատունն։ Ի՛նչպէս կարեկցելի է մեզ համար
 ինքնասպանի՝ ոչ ոքին չհաւանելու՝ և հէնց իրան էլ անհաճոյ
 գործն, որ աշխարհիս նեղութիւններից, ձախորդութիւններից
 ու ցաւերից տանջուելով, յանդուգն ձեռքովք կարում է այն
 կապերն, որով կապուած էր այս կեանքի հետ։ Ո՞վ էր տուել
 նորան այն վիճակն, որոյ մէջ որ նա այս աշխարհումս պիտի լի-
 նէր։ Ինչո՞ւ ուղեց նա Աստուծոյ՝ մեր երկնաւոր Հօր արած անօ-
 րէնութիւնից հրաժարուել, չընդունելով, ու նորա առաջնոր-
 դութեան տակից դուրս գալ, իւր խելքովն իբր թէ փախչելով,
 ազատուելով։ Աարծն՝ է նա, որ ամենիմաստ Արարիչը՝ մեր
 անմիտ յամառութեանը համար իւր արած վճիռը կփոխի։
 Աարծն՝ է նա, որ Աստուածանից ու նորա արած անօրէնու-
 թիւններից իւր գլուխը փախցնել կարող է։

Քրիստոնեան, հաւատալով իւր հոգւոյ անմահութեանն, որ
 ամեն մարդոց յայտնուած է, ինչ որ այս աշխարհումս իրան
 պատահի, բարի՝ կամ չար, ինչ որ ձեռք բերի այս կեանքումս,
 ամեն բանն գործ կածի իբրեւ միջոց, որ իւր հոգին բարձրա-
 ցնելով ու տիրելով, ազնուացնի, ու, ամենայն արատներից
 ազատ պահելով՝ սուրբ լինի։ Նա այս աշխարհս, այս փորձա-
 նաց տունն, այս՝ մեր փորձուելու տեղն, ուր որ թէ բարիք և
 թէ չարիք պէտք է տեսնենք, կսիրի, սրովհետեւ գիտէ, որ
 մեր աւելի բարձր վիճակի համար պատրաստուելու տեղն է։
 Նա մի օր՝ առանց վախենալու և զարհուրելու՝ կտեսնի, որ
 իւր ճանապարհորդութեան վերջին օրն եկաւ, հասաւ ու պան-
 դխտութիւն քաշելուցը պրծաւ։

« Բայց երբոր այս ապականացու մարմինն՝ անապականութիւն կհագնի, և մահկանացուն՝ անմահութիւն, այն ժամանակ կկատարուի Սուրբ Գրքի այն խօսքն, որ ասում է թէ՝ մահը յաղթութեան մէջ ընկղմուեցաւ » եւ հետքը չկայ, այլ կայ միայն յաղթող կեանքը: « Մահ, ո՛ւր է քո յաղթութիւնդ. դժոխք, ո՛ւր է քո խայթոցդ (վիրաւորող ու ցաւեցնող զօրութիւնդ): Բայց գոհութիւն Աստուծոյ՝ որ մեզ Յիսուսի Քրիստոսի ձեռքովը յաղթութիւն տուեց:

Երբ որ մեր Տէրն այս աշխարհիցս մեզ կկանչի, այն ժամանակ երանի նորան, ով որ զինուորուած, պատրաստ կլինի: Այն ժամանակ երանի նորան, ով որ՝ առանց սիրտը դող ընկնելու, բարով եկար ասելով, ուրախ սրտով կկարողանայ ընդունել մահուան հրեշտակին: Հոգիները կամացուկ վերեւ են թռչում, դէպի լուսի անսահման բարձր տեղերն, ուր որ իշխումէ ամենից մեծ Հայրն, որոյ արած գործը գթութիւն է միայն ու ողորմութիւն: Այնտեղ՝ մեր ամենակարող Տիրոջ ատեղազարդ սուրբ և յաւիտենական Աթոռի չորս կողմում կլսուեն ուրախութեան ու ցնծութեան ձայներ: Ինչ որ մի մահկանացուի աչք չէ տեսել, հոգին շատ պարզ կնկատի: Ինչ որ ոչ մի մարդու մտքից չէ անցկացել, այնտեղ ամենապայծառ կերպով կբացուի, կյայտնուի իւր առաջն: Այս աշխարհիս վերայ հէնց մէկ խօսք միայն գիտենք, որոյ մէջն են արդէն բոլոր երկինքներն և որն որ դեռ ևս հազիւ ենք հասկանում. այս մէկ խօսքին՝ երջանկութիւն են ասում: Այն ժամանակ միայն, երբ որ մեր աչքը կփակենք աշխարհիս՝ ու մեր մարմինը կփախ, այն ժամանակ դուրս կգայ, կբարձրանայ պարարտ հասկեր ունեցող ցորենն, որ խուրձեր պիտի կապուի ու կտարածի երկնային ուրախութիւն: Այն ժամանակ, ով երկնաւոր Հայր, ինձ էլ արժանի արա՛ տեսնել Քո անպատմելի երանութիւնդ:

Թարգմ. Գերմաներէնէն Գրիգոր Եպիսկոպոս Աղափիրեանց.

